

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. Николина Радкова Радева, доктор
Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“
Факултет „Обществено здравеопазване“
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна
Член на НЖ, определено със заповед № Р-109-594/18.12.2020 г. на Ректора на МУ-
Варна

Относно: Дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“

Докторант: д-р Росица Василева Петрова

Тема: „Наводненията – здравни и екологични проблеми за Дунавски район“

Докторска програма: „Медицина на бедствените ситуации“

Професионално направление: 7.1 Медицина

Общо представяне на процедурата и докторанта

По настоящата процедура, на електронен носител ми е предоставен комплект от материали, който съгласно чл. 69 от ПРАС на МУ-Варна включва: дисертационен труд, автореферат– на български и английски език, списък на научните публикации, автобиография, дипломи, заповеди, протоколи и др.

Д-р Росица Петрова е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение със заповед Р-109-286/16.09.2019 на Ректора на Медицински университет – Варна, в докторска програма по специалността „Медицина на бедствените ситуации“, професионално направление 7.1 „Медицина“, с научен ръководител проф. д-р Христианна Ангелова Романова, д.м.н. Предвид Доклад на Ръководител катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“ и Решение на Факултетен съвет на ФОЗ на МУ-Варна, докторантът е отчислен с право на защита считано от 18.12.2020 г.

Наборът от документи отговаря на изискванията и след като се запознах детайлно с процедурата по разработване, представяне и развитие на обучението по докторантската програма, считам че те отговарят на изискванията на нормативната база. Представените документи доказват законосъобразността и пълнотата на проведеното обучение и процедура.

Кратки биографични данни

Докторантката д-р Росица Василева Петрова става магистър по медицина през 1995 г. в МУ-Плевен и магистър по икономика през 2004 г. в СА „Димитър Апостолов Ценов“ гр. Свищов.

През 2009 г. д-р Петрова придобива специалност „Трудова медицина“.

В периода 1996 – 2016 г. е лекар в системата на доболничната помощ и ръководител на служба по трудова медицина.

От 2016 г. до настоящия момент е асистент в катедра „Хигиена, медицинска екология, професионални болести“ и сектор „Медицина на бедствените ситуации“.

През 2020 г. защитава втора специалност „Медицина на бедствените ситуации“.

Участвала е в проект на тема „Проучване предиктивните стойности на човешки плацентарен лактоген“.

Владее свободно руски език, френски и английски – основно ниво на владеене.

Актуалност на темата на дисертационния труд

Наводненията стоят пред човечеството като сериозно предизвикателство. Сред природните бедствия те са с най-често проявление, причиняващи широкомащабни поражения, загуба на човешки животи, огромни материални щети, разрушения на критична инфраструктура и влошена хигиенно - епидемиологична обстановка.

Защитата на населението при наводнения изисква оценка на риска и иновативни подходи за готовност, реагиране, възстановяване и смекчаване. Информираността и подготовката, заемат важно място в превенцията, способствайки намаляването на негативните здравни и екологични последици.

В Дунавски район съществува реален риск от наводнения. От съществено значение е познаването на опасностите, капацитета за справяне на системата на здравеопазване и знанията, уменията и компетенциите на населението при настъпило опасно събитие.

Структура на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем 168 страници и включва 9 раздела: **Увод** (2 стр.), **Литературен обзор** (34 стр.), **Цел, задачи и хипотези** (1 стр.) **Материали и методи** (5 стр.), **Собствени проучвания** (97 стр.), **Общи изводи** (1 стр.), **Приноси** (1 стр.), **Литература** (12 стр.) и **Приложения** (8 стр.).

Работата е добре онагледена с карти, схеми, фигури и таблици.

Литературните източници са 200 на брой, от които 119 на кирилица и 81 на латиница.

Използваната библиография показва добро познаване на проблема от д-р Петрова.

В **увода** докторантът подчертава, че от всички природни бедствия наводненията са най-честата природна катастрофа, като ежегодно в света се случват 10 000 наводнения с различни параметри, последици и загуби. В периода от 2005 г. до 2020 г., наводненията в Република България съставляват 40% от всички природни бедствия. Едни от рисковите региони за катастрофални наводнения в Дунавски район са реките – Дунав, Русенски Лом, Вит, Осъм, Янтра, Искър и Огоста.

Литературният обзор е изчерпателен. Завършва с интересни изводи и доказва актуалността на проблема.

Целта, която докторантската си е поставила с дисертационния труд е от съществено значение за решаване на проблемите свързани със защитата при този вид бедствия, а именно „Да се проучат и анализират здравните и екологични проблеми за Дунавски район, както и информираността и степента на готовност на обществото за правилно поведение и защита при наводнение“. Логично изведена е и правилно формулирана.

За постигането ѝ са поставени 5 **изследователски задачи** - подбрани логично и подробно разработени.

Основна теза на дисертационния труд е, че наводненията са водещи за Дунавски район бедствия и чрез повишаване информираността и подготовката на населението за защита, могат да се намалят значимите отрицателни ефекти от него.

Изследователските хипотези са от важно значение за дизайна на изследването:

- Наводненията са водещи бедствия за Дунавски район и създават редица негативни ефекти за обществото.
- Информираността и предварителната подготовка на обществото е от важно значение за намаляване на отрицателните последици.
- Обществото в Дунавски район има нужда от по-висока информираност и подготовка за наводнения.
- Българските граждани на възраст 18 – 39 години са по-добре информирани и по-подготвени за защита при наводнения в сравнение с лицата на възраст 40 – 60 години.

Материали и методи

Настоящото проучване основно разглежда нивото на информираност и подготовка за защита от наводнения на населението от Дунавски район (гр. Плевен и гр. Свищов, намиращи се в Дунавски район на Басейнова Дирекция).

Необходимата информация е събрана по метода на пряко допитване - индивидуална и анонимна анкета, проведено в периода месец май 2019 г. - месец май 2020 г. Събирането на данните от институциите е проведено в периода от март 2019 г. до март 2020 г.

Въпросникът е разработен от докторанта и одобрен на Катедрен съвет, както и от експерти от РД „ПБЗН“, РЗИ, БЧК, Областна администрация – Плевен и Община Свищов.

Използваните Методи кореспондират на този вид проучвания – исторически, документален, описателен, сравнителен и социологически – анкетен, количествен и статистически методи.

Собствените проучвания са задълбочени, достатъчни по обем и съдържание.

По **първа задача** съвместно с водещи експерти е направена оценка на риска от наводнения, базирана на данни от общинските администрации относно регистрирани минали наводнения. За изминалите години за цялата страна има регистрирани общо 1903 броя наводнения. 1028 броя от тях, специалистите поставят в графа значими минали наводнения и 573 бъдещи, потенциално значими.

От общо 160 броя повърхностни водни тела, специалистите определят като „река“ – 119 броя и като „езеро“ - 41 броя. От предварителната оценка на риска за Дунавски район: 49 броя водни тела са определени в Риск, 20 броя в евентуален риск и 51 броя в добро общо състояние. Не е уточнена също и годината на оценка на риска.

В предварителната оценка на риска за Дунавски район са събрани данни за 744 броя минали наводнения, от които 629 броя в началото на оценяването и след провеждането на задълбочени консултации още 115 броя.

По причина за настъпило минало наводнение в Дунавски район експертизата дава информация за 556 броя наводнения от тях: 66% - по причина – повърхностен оток (валежи), 10% - речни наводнения и 22% комбинирани от реки и валежи. Обобщено – 88% минали наводнения от валежи и 32% минали речни наводнения. Също няма година и период.

Събрани и анализирани са много данни за спецификата на наводненията в Дунавски район и са отбелязани редица особености. Представени са данни за повсеместни и обширни наводнения в Дунавски район както и за пострадало население, здравни и екологични проблеми в определени критични години и месеци.

Възможните причини за наводнения са добре анализирани в община Плевен и Свищов. Направените изводи са за периода 2005-2020 г.

Второто собствено проучване изследва основните задачи на медицинската служба (по-специално на здравните заведения) при наводнения, мерки и основни средства за защита.

Болничната помощ и болничната инфраструктура в град Свищов е с общинско участие в управлението. За област Плевен болничната дейност има над общинско значение.

Разработени са схеми за оповестяване на опасност от наводнение в лечебно заведение и принципно разпределение на цялото пострадало население за евакуация и лечение по време и след инцидента.

Според направените изводи в общините Плевен и Свищов е създадена много добра организация за оказване на медицинска помощ на пострадали при наводнение.

Службите и институциите за защита на населението (РД „ЛБЗН“, РЗИ и БЧК) в същите общини имат правилно организирани мероприятията и дейности.

Извършено е трето проучване относно информираността и готовността за защита при наводнения на български граждани на възраст 18 - 39 и 40 – 65 години от Дунавски район. Двете възрастови групи са съпоставени.

При проведеното проучване са анкетирани общо 240 души, с местоживеене област Плевен и община Свищов. Използван е социологически метод за проучване на информираността и готовността за наводнения на български граждани от Дунавски район.

Направените изводи доказват, че процентът на неинформираност за потенциална заплаха от наводнение е висок – млада група - 55%, зряла – 75%.

Ниска е информираността на двете групи относно Плана за защита при бедствия, част „Наводнения“ – в големите градове – 30%, в малките – 22% и селата – 14%. Недостатъчна е информираността относно организирането на помощта при наводнение – 18-39 г. - 47% и 40-64 г. - 38%.

Интересни са констатациите, че приблизително два пъти повече младата група (52%) спрямо зрялата група (31%) правят предварително застраховка на дома и имуществото си.

Информираността по отношение на мерките за предотвратяване на епидемия след наводнение е близка и много добра при двете групи – 70 % верни отговори.

Ниска е самооценката за достатъчно знания и умения относно правилното поведение и защита при наводнение и при двете групи: Млада група – 36%, зряла възрастова група 18%.

На въпроса „Считате ли, че трябва да се повишат собствените ви знания за защита и правилно поведение при наводнения?“ – 81% от младата група и 70% от всички респонденти отговарят утвърдително.

Съществена част от дисертационния труд са **Разработените протоколи за подготовка на болници** при опасност от наводнения в и извън зоната на опасността.

Подробно разработени са:

- Действия на ръководството.
- Действия на персонала.
- Действия за пациентите при необходимост от евакуация.
- Изчисляване ежемесечно на необходимите транспортни средства за евакуация на пациенти и персонал.

Направени са целенасочени и съществени препоръки към следните институции:

- Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“.
- Кметовете на община Плевен и община Свищов.
- Работодатели от общини Плевен и Свищов.
- Медиите.
- Министерство на образованието и науката.
- Министерство на здравеопазването и Регионални здравни инспекции Плевен и Велико Търново.
- Български червен кръст.
- Басейнова дирекция гр. Плевен.

Общите изводи доказват актуалността и значимостта на направените проучвания.

Разработени и приложени са множество фигури, схеми, карти и др. онагледяващи изследването.

Приносите на дисертационния труд са много важни и основно практически насочени:

Научно-теоретични:

- Проучени са опасностите от крупни наводнения за Дунавски район и е направена оценка на потенциалния риск за обществото;
- Обстойно са анализирани и обобщени всички възможни здравни последици и екологични опасности за обществото.
- Предложени са схеми за ранно предупреждение и оповестяване на опасност от наводнение в болници и принципна организационна схема за първоначално разпределение на пострадалото население за евакуация и лечение в болнични заведения.
- Представени за внедряване са основни превантивни мерки в дейността на лечебните заведения с оглед намаляване на негативните ефекти и за ограничаване възникването на епидемии по време и след наводнения.
- Извършени са социологически проучвания на информираността и готовността за защита при наводнения на български граждани от Дунавски район на възраст от 18 до 39 години, 40 – 65 г. Съпоставени са данните на двете възрастови групи.

Научно-приложни:

- Разработени са протоколи за подготовка на лечебни заведения в зоните на наводнения.
- Разработени са протоколи за подготовка на лечебни заведения извън зоните на наводнения.
- Определени са действията и отговорностите на ръководството, медицинския персонал, транспорта и пациентите при риск от наводнения в района на наводнението на база анализ и обобщение.
- Определени са действията и отговорностите на ръководството, медицинския персонал, транспорта и пациентите при риск от наводнения извън района на наводнението на база анализ и обобщение.
- Разработени и разпространени са два вида листовки с препоръки за разработване на планове за защита на персонала от обекти и фирми при риск от наводнения.
- Систематизирани са лечебните заведения от Дунавски район в заливни зони за реките Дунав, Искър, Златна Панега, Бели Вит, Гостиля и Ломя.
- Систематизирани са лечебните заведения от Дунавски район в извънзаливни зони за реките Дунав, Искър, Златна Панега, Бели Вит, Гостиля и Ломя.
- Доказана е чрез социологически проучвания ниската информираност и готовност за защита при наводнения на 240 български граждани от Дунавски район на възраст 18 – 39 г. и 40 – 65 г.
- Доказана е чрез социологически проучвания ниската самооценка за знания и умения относно правилно поведение и защита при наводнения на 240 български граждани от Дунавски район на възраст 18 – 39 г. и 40 – 65 г.
- Направени са целенасочени и съществени препоръки към следните институции:
 - Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“.
 - Кметовете на община Плевен и община Свищов.
 - Работодатели от общини Плевен и Свищов.
 - Медиите.
 - МОН.

- Министерство на здравеопазването и Регионални здравни инспекции Плевен и Велико Търново.
- Български червен кръст.
- Басейнова дирекция гр. Плевен.

Посочените 3 публикации са свързани с дисертационния труд, разработени съвместно с научния ръководител и други автори, което подчертава задълбочения и обширен обхват на научните проучвания на докторанта.

Приложенията към дисертационния труд са информативни и актуални.

Лични впечатления от докторанта:

Познавам д-р Петрова лично и впечатленията ми са, че се е справи успешно с разработването на проблематиката и защитата на основната теза, като прояви голяма активност, задълбоченост, целеустременост и работоспособност в хода на извършените проучвания.

Автореферат

Представен е в обем 51 стр. Отговаря на изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

Кратки забележки и препоръки

Към дисертационния труд нямам съществени критични бележки и препоръки. На места има несъответствие с общоприетата терминология по отношение на бедствените ситуации, правописни и пунктуационни грешки, пропуски на места във форматираното, които същевременно не оказват влияние върху научната стойност и значимостта на дисертацията.

Препоръчвам надграждащо, по-детайлно изследване относно готовността и капацитета за реагиране на структурите в системата на здравеопазване в изследвания район, както по отношение на наводненията, така и на други бедствени ситуации.

Заклучение

Анализът на предоставения дисертационен труд на тема „Наводненията – здравни и екологични проблеми за Дунавски район“, оценката на извършените проучвания, както и личните ми впечатления от докторанта ми дават основание да считам, че д-р Петрова се е справила успешно.

В допълнение, дисертационният труд отговаря на изискваният на ЗРАСРБ, Правилника на неговото прилагане и ПРАС на МУ-Варна за придобиване на ОНС „доктор“ по специалност „Медицина на бедствените ситуации“.

Въз основа на гореизложеното, давам положителната си оценка и убедено предлагам на членовете на многоуважаемото Научно жури, на д-р Росица Василева Петрова да ѝ бъде присъдена ОНС „доктор“ по докторска програма „Медицина на бедствените ситуации“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.1 Медицина.

Подпис:

(доц. Николина Радева, доктор)

